Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
föredraget den 17 december 2015 [1]

Mål C-528/14

X
mot
Staatssecretaris van Financiën

(begäran om förhandsavgörande från Hoge Raad der Nederlanden (Högsta domstolen i Nederländerna))

”Gemensamma tulltaxan — Förordning (EG) nr 1186/2009 — Artikel 3 och följande artiklar — Befrielse från importtullar — Personlig egendom — Den normala bostaden flyttas från ett tredjeland till Europeiska unionen — Begreppet normal bostad — Uteslutande av möjligheten att samtidigt inrätta en normal bostad i en tredje stat och i en medlemsstat i unionen — Kriterier för att fastställa platsen för den normala bostaden”

I – **Inledning**

1. Den begäran om förhandsavgörande som har ingetts av Hoge Raad der Nederlanden (Högsta domstolen i Nederländerna) rör tolkningen av artikel 3 och följande artiklar i rådets förordning (EG) nr 1186/2009 av den 16 november 2009 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse [2]. Artikel 3 gör det möjligt för en fysisk person som flyttar sin ”normala bostad” från ett tredje land till Europeiska unionens tullområde att få tullbefrielse för den personliga egendom som han inför vid detta tillfälle.

2. Förevarande begäran om förhandsavgörande rör en tvist mellan X och Staatssecretaris van Financiën (Statssekreterare för finanserna i Nederländerna) angående de nederländska tullmyndigheternas vägran att bevilja befrielse från importtullar för den berördes personliga egendom som han införde i Nederländerna när han lämnade Qatar där han hade varit bosatt och arbetat i tre och ett halvt år. Enligt dessa myndigheter kan den tullbefrielse som föreskrivs i artikel 3 inte tillämpas i det aktuella fallet, med motiveringen att X:s normala bostad i realiteten varit belägen i Nederländerna under hela denna period.

3. Den hänskjutande domstolen har inledningsvis frågat domstolen huruvida det med tillämpning av förordning nr 1186/2009 är möjligt att en fysisk persons normala bostad är belägen i en medlemsstat och i ett tredjeland samtidigt. Om frågan besvaras jakande undrar den därefter om den tullbefrielse som medges enligt artikel 3 i förordningen skulle kunna uppkomma från och med den tidpunkt då den berörde inte längre har sin normala bostad i detta tredjeland. Om frågan besvaras nekande, det vill säga att det är omöjligt att ha en dubbel normal bostad i detta sammanhang, önskar den

1 — Originalspråk: franska.
2 — EUT L 324, s. 23.

hänskjutande domstolen få veta vilka kriterier som ska tillämpas för att bestämma var en persons normala bostad är belägen i den mening som avses i denna artikel när personen, såsom i det nationella målet, har såväl personlig, som yrkesmässig anknytning till ett tredjeland och enbart personlig anknytning till en medlemsstat.

II – **Tillämpliga bestämmelser**

A – *Förordning nr 1186/2009*

4. Rådets förordning (EEG) nr 918/83 av den 28 mars 1983 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse [3] som var den grundläggande förordningen på området har upphävts och ersatts av förordning nr 1186/2009.

5. I skälen 2, 3 och 4 i förordning nr 1186/2009 anges följande:

”(2) I avsaknad av en särskild bestämmelse om avvikelse utformad i enlighet med fördragets bestämmelser skall tullsatser enligt Gemensamma tulltaxan tillämpas på alla varor som importeras till gemenskapen. …

(3) Under vissa klart definierade förhållanden, då det vanliga behovet av att skydda ekonomin inte föreligger på grund av de särskilda omständigheter under vilka varorna importeras, är emellertid sådan taxering inte berättigad.

(4) Under sådana förhållanden bör åtgärder vidtas, som det av hävd har gjorts i de flesta system av tullföreskrifter, så att varorna befrias från de importtullar som de normalt skulle beläggas med.”

6. Artiklarna 3–11 i förordning nr 1186/2009 återfinns i avdelning II, som har rubriken ”Befrielse från importtullar”, i kapitel I om ”Personlig egendom som tillhör fysiska personer som flyttar sin normala bostad från ett tredjeland till gemenskapen”.

7. Enligt artikel 3 i förordning nr 1186/2009 ska ”om inte annat följer av artiklarna 4–11 befrielse från importtullar beviljas för personlig egendom som införs av fysiska personer som flyttar sin normala bostad från ett tredjeland till gemenskapens tullområde”.

8. Det föreskrivs i artikel 4.1 att ”[b]efrielsen ska begränsas till personlig egendom som

a) utom i särskilda undantagsfall som motiveras av omständigheterna, har tillhört, och, i fråga om icke-förbrukningsvaror, har använts av den person det gäller i hans tidigare normala bostad under minst sex månader före den dag då han upphör att ha sin normala bostad i det tredjeland som är utreseland,

b) är avsedd att användas för samma ändamål i den nya normala bostaden”.

9. Artikel 5.1 har följande lydelse: ”Befrielse får endast beviljas för personer vars normala bostad har varit belägen utanför gemenskapens tullområde under en sammanhängande tidsperiod av minst 12 månader”.

10. I artikel 6 räknas den personliga egendom upp som inte är befriad från importtullar.

3 — EGT L 105, s. 1; svensk specialutgåva, område 2, volym 3 s. 146.

11. Det föreskrivs i artikel 7.1 att ”[b]efrielse ska, utom i särskilda fall, endast beviljas för personlig egendom som deklareras för övergång till fri omsättning inom 12 månader räknat från den dag då den person det gäller inrättar sin normala bostad inom gemenskapens tullområde”.

12. Det föreskrivs i artikel 8 att ”[t]ills 12 månader har förflutit från den dag då deklarationen för övergång till fri omsättning togs emot får personlig egendom som har införts med befrielse från importtullar inte lånas ut, pantsättas, hyras ut eller överlåtas, vare sig mot ersättning eller kostnadsfritt, utan att detta först har anmälts till de behöriga myndigheterna”, för att inte bli föremål för importtullar enligt punkt 2 i den artikeln.

13. Artikel 9.1 har följande lydelse: ”Trots bestämmelserna i artikel 7.1 får befrielse beviljas för personlig egendom som deklareras för övergång till fri omsättning innan den person det gäller inrättar sin normala bostad inom gemenskapens tullområde, under förutsättning att han förbinder sig att verkligen inrätta sin normala bostad där inom en tid av sex månader.”

14. Det föreskrivs i artikel 10.1 att ”[o]m den berörda personen på grund av yrkesmässiga åtaganden lämnar det tredjeland där han hade sin normala bostad utan att samtidigt inrätta sin normala bostad inom gemenskapens tullområde, fastän han har för avsikt att slutligen göra detta, får de behöriga myndigheterna bevilja befrielse vid införsel av den personliga egendom som han för detta ändamål överför till detta område”.

15. Enligt artikel 11 får de behöriga myndigheterna även göra undantag från vissa av tillämpningsvillkoren för befrielse från importtullar ”när en person måste flytta sin normala bostad från ett tredjeland till gemenskapens tullområde till följd av exceptionella politiska omständigheter”.

B – *Direktiv 83/182/EEG och direktiv 83/183/EEG*

16. Rådets direktiv 83/182/EEG av den 28 mars 1983 rör skattebefrielser inom gemenskapen för vissa transportmedel som tillfälligt införs från en annan medlemsstat[4]. I artikel 7 i direktivet med rubriken ”Allmänna regler för att bestämma hemvist” anges följande i punkt 1:

”I detta direktiv avses med normal hemvist den plats där en person stadigvarande vistas, dvs. åtminstone 185 dygn per kalenderår, på grund av personlig och yrkesmässig anknytning eller, då en person saknar yrkesmässig anknytning, på grund av personlig anknytning som visar på nära samband mellan personen och platsen.

Normal hemvist för en person med yrkesmässig anknytning till en annan plats än den till vilken han har personlig anknytning och som en följd därav bor omväxlande på olika platser, belägna i två eller fler medlemsstater, skall betraktas som den plats till vilken han har personlig anknytning, om personen i fråga regelbundet återkommer dit …”

17. Rådets direktiv 83/183/EEG av den 28 mars 1983 om skattebefrielse på permanent införsel från en medlemsstat av personlig egendom[5] har upphävts genom direktiv 2009/55/EG[6]. Ordalydelsen i artikel 6.1 i dessa båda direktiv är identisk med ordalydelsen i artikel 7.1 i direktiv 83/182.

4 — EGT L 105, s. 59; svensk specialutgåva, område 9, volym 1, s. 112.

5 — EGT L 105, s. 64; svensk specialutgåva, område 9, volym 1, s. 117.

6 — Rådets direktiv 2009/55/EG av den 25 maj 2009 om skattebefrielse på permanent införsel från en medlemsstat av personlig egendom (EUT L 145, s. 36).

III – **Målet vid den nationella domstolen, tolkningsfrågorna och förfarandet vid domstolen**

18. Efter att ha arbetat och bott i Nederländerna var X anställd i Qatar från den 1 mars 2008 till den 1 augusti 2011. I detta tredjeland hade han en bostad som hans arbetsgivare ställt till förfogande och han upprätthöll både yrkesmässiga och personliga relationer där. Under den nämnda perioden tillbringade X 281 dagar utanför Qatar under vilka han besökte sin hustru, sina myndiga barn och sin släkt som var kvar i Nederländerna, och han åkte på semester till andra länder. Hans hustru, som fortsatte att arbeta i Nederländerna, besökte honom i Qatar sex gånger, sammanlagt under 83 dagar.

19. Inför sin återresa till Nederländerna ansökte X om att de nederländska tullmyndigheterna skulle bevilja honom tillstånd att införa sin personliga egendom i unionen från Qatar enligt det system för tullbefrielse som anges i artikel 3 i förordning nr 1186/2009. Skatteinspektören avslog denna ansökan med motiveringen att den berörde inte kan anses flytta sin normala bostad i den mening som avses i den nämnda artikeln till Nederländerna, eftersom han hade behållit sin normala bostad i denna medlemsstat under sin vistelse i Qatar och den således aldrig varit belägen i detta tredjeland.

20. X överklagade avslagsbeslutet till Rechtbank te Haarlem (Haarlems domstol), som biföll hans ansökan. Skatteinspektören överklagade avgörandet till Gerechtshof Amsterdam (Appellationsdomstol i Amsterdam), som genom beslut av den 4 juli 2013, upphävde det överklagade avgörandet.

21. Den hänskjutande domstolen har uppgett att Gerechtshof i grunden för sitt beslut, med hänvisning till vissa av EU-domstolens domar,[7] bedömde att den normala bostaden i den mening som avses i artikel 3 är den plats där den ifrågavarande personen stadigvarande har sitt intressecentrum. Eftersom Gerechtshof fann att det i förevarande fall inte var möjligt att fastställa var X stadigvarande intressecentrum var beläget, med avseende på såväl hans personliga som hans yrkesmässiga anknytning, bedömde den domstolen att företräde ska ges åt den berördes personliga anknytning, och den drog slutsatsen att dennes normala bostad var belägen i Nederländerna under hela den berörda perioden.

22. X överklagade Gerechtshofs avgörande till Hoge Raad der Nederlanden (Högsta domstolen i Nederländerna) och anförde härvid att eftersom han hade personlig anknytning till två länder samtidigt, borde den omständigheten att han hade yrkesmässig anknytning enbart till Qatar vara det främsta kriteriet som gör det möjligt att lokalisera hans normala bostad till detta tredjeland. Därför borde han kunna komma i åtnjutande av den tullbefrielse som föreskrivs i artikel 3 i förordning nr 1186/2009.

23. Under dessa omständigheter beslutade Hoge Raad der Nederlanden (Högsta domstolen i Nederländerna), genom beslut av den 14 november 2014, som inkom till domstolen den 21 november 2014, att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

”1) Innebär förordning nr 1186/2009 att det är möjligt för en fysisk person att samtidigt ha sin normala bostad både i en medlemsstat och i ett tredjeland, och om det förhåller sig så, omfattar den befrielse vid införsel som föreskrivs i artikel 3 personlig egendom som flyttas till Europeiska unionen i samband med att [denna fysiska person] upphör att ha sin normala bostad i detta tredjeland?

2) Om den berörde inte kan ha en dubbel normal bostad enligt förordning nr 1186/2009 och det efter en bedömning av samtliga omständigheter inte kan fastställas vilken som är den normala bostaden, på grundval av vilken bestämmelse eller i enlighet med vilka kriterier för tillämpningen av den

7 — Det preciseras härvidlag i beslutet att begära förhandsavgörande att Gerichtshof hänvisade till dom Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160), dom Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407), och dom Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251), vilka alla rör tolkningen av direktiv 83/182 och direktiv 83/183.

förordningen ska det fastställas i vilket land den berörde har sin normala bostad i ett sådant fall som i förevarande mål, i vilket denne har både personlig och yrkesmässig anknytning till ett tredjeland och enbart personlig anknytning till en medlemsstat?”

24. X, den nederländska regeringen och Europeiska kommissionen har inkommit med skriftliga yttranden. Någon förhandling har inte hållits.

IV – **Bedömning**

A – *Huruvida det är uteslutet att fastställa att den normala bostaden, i den mening som avses i förordning nr 1186/2009, samtidigt är belägen i såväl ett tredjeland som en medlemsstat*

1. *Inledande ord*

25. Genom sin första fråga som består av två delar har den hänskjutande domstolen i korthet begärt att domstolen först ska avgöra huruvida förordning nr 1186/2009 [8] innebär att det är möjligt för en fysisk person att under samma period ha sin normala bostad på två olika platser, och närmare bestämt samtidigt i såväl en medlemsstat som i ett tredjeland. Om svaret är jakande på den första delen av denna fråga, anmodas sedan domstolen att uttala sig om huruvida den tullbefrielse vid införsel som föreskrivs i artikel 3 i den nämnda förordningen skulle kunna tillämpas på personlig egendom som flyttas till unionen från och med den tidpunkt då egendomens ägare upphör att ha sin normala bostad i det berörda tredjelandet.

26. Den hänskjutande domstolen undrar med avseende på det tillvägagångssätt som Gerechtshof Amsterdam (Appellationsdomstol i Amsterdam) har antagit [9], hur begreppet normal bostad, i den mening som avses i denna förordning, ska tolkas under de förhållanden som råder i denna tvist, och det erinras om att X i det aktuella fallet delade sin vistelse och sin anknytning mellan Nederländerna och Qatar under den berörda perioden på flera år. Den hänskjutande domstolen anser att de mål som eftersträvas med förordning nr 1186/2009, [10] förefaller i fall som det som nu är aktuellt i den nationella domstolen inte utgöra hinder för att normala bostäder samtidigt kan innehas i både Nederländerna och Qatar. De förefaller inte heller utgöra hinder för att den befrielse som föreskrivs i artikel 3 i förordning nr 1186/2009 tillämpas om den berörde lämnar sin bostad i Qatar och i samband därmed flyttar sin personliga egendom till Nederländerna. [11]

8 — Det ska understrykas att den tolkning av begreppet normal bostad som den hänskjutande domstolen har begärt inte endast angår artiklarna 3–11 i förordning nr 1186/2009 vilkas tillämpning är aktuell i det nationella målet utan även andra bestämmelser i denna förordning (se punkt 28 i detta förslag till avgörande).

9 — Det konstateras i beslutet att begära förhandsavgörande att ”Gerechtshofs avgöranden att det inte otvetydigt kunde fastställas var [X] hade haft sitt huvudsakliga intressecentrum innefattar uppfattningen att de omständigheter som leder till slutsatsen att den berörde hade (behållit) sin normala bostad i Nederländerna uppväger de omständigheter som leder till slutsatsen att den berörde hade sin normala bostad i Qatar”.

10 — Denna domstol har nämnt dom Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, punkterna 24–26) och dom Wencel (C-589/10, EU:C:2013:303). Jag betonar redan på detta stadium att den sistnämnda domen här endast kan åberopas analogt, då den avser tolkningen av bestämmelserna i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i ändrad och uppdaterad lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996 (EGT L 28, 1997, s. 1).

11 — Den hänskjutande domstolen har emellertid nyanserat det sistnämnda påståendet genom att precisera att det också skulle kunna anses att det då inte är fråga om att flytta en normal bostad i den mening som avses i artikel 3 ”eftersom bostaden i tredjeland helt enkelt lämnas”.

27. X har föreslagit att den första tolkningsfrågan ska besvaras så att det borde vara tillåtet att tillämpa artikel 3 i förordning nr 1186/2009 i ett typfall som det i det nationella målet.[12] Den nederländska regeringen och kommissionen har för sin del försvarat uppfattningen att bestämmelserna i den nämnda förordningen utesluter möjligheten att en fysisk person samtidigt har sin normala bostad såväl i en medlemsstat som i ett tredjeland. Den sistnämnda inställningen är också min egen, av nedan angivna skäl.

2. *Det nödvändiga i att tolka begreppet normal bostad i den mening som avses i förordning nr 1186/2009*

28. Såsom såväl den hänskjutande domstolen, som den nederländska regeringen och kommissionen har hävdat finns det ingen definition av begreppet normal bostad i förordning nr 1186/2009 i vilken begreppet inte endast förekommer i artiklarna 3–11 som är relevanta för förevarande mål utan också, särskilt i den franska versionen, i artiklarna 12, 13, 17 och 81. Detsamma gällde förordning nr 918/83 som även hade till syfte att inrätta ett gemenskapssystem för tullbefrielse och som upphävdes genom förordning nr 1186/2009 varvid de bestämmelser som denna gamla rättsakt innehöll kodifierades utan att innehållet ändrades i sak.[13]

29. Avsaknaden av en definition i de nämnda förordningarna är desto mer anmärkningsvärd med beaktande dels av att kommissionen hade valt att införa en definition av begreppet normal bostad i sitt ursprungliga förslag som ledde till antagandet av förordning nr 918/83[14] – detta är en egenhet som jag återkommer till senare –,[15] dels av att lagstiftaren däremot beslutade att införa en gemensam definition av tullbefrielse[16] i direktiv 83/182 och direktiv 83/183 som antogs samma dag som förordning nr 918/83.

30. Även om domstolen redan delvis har tillhandahållit en definition av normal bostad i den mening som avses i direktiv 83/182[17] och direktiv 83/183[18] har den däremot ännu inte, såvitt jag vet, ägnat sig åt att tolka detta begrepp i den mening som avses i de förordningar i vilka gemenskapssystemet för tullfrielse fastställs. Visserligen rör flera av domstolens domar tolkningen av bestämmelserna i förordning nr 918/83 och förordning nr 1186/2009 och i synnerhet gör de det möjligt att få en uppfattning om det materiella tillämpningsområdet för det trettiotal kategorier av tullbefrielse som föreskrivs i dessa instrument, men alla dessa prejudikat rör andra begrepp[19].

12 — X har närmare bestämt hävdat i första hand att han inte förfogade över dubbel bostad under berörda perioden, eftersom han ”inte längre hade sin normala bostad i Nederländerna”, och att han ”enbart reste dit på besök”. Svaret på frågan skulle således vara rent teoretiskt. I andra hand har X påstått, för det fall det görs en annan bedömning av de faktiska omständigheterna att det skulle var möjligt att fastställa att det samtidigt rör sig om en normal bostad i en medlemsstat och i ett tredjeland och att han i förevarande fall skulle kunna komma i åtnjutande av den tullbefrielse som i denna artikel 3, eftersom den normala bostad som han behållit i Nederländerna är ”mindre viktig” än hans normala ”synnerligen viktiga” bostad som är belägen i Qatar.

13 — I förslaget av den 11 december 2008 vilket utmynnade i antagandet av förordning nr 1186/2009, KOM(2008) 842 slutlig, preciserade kommissionen att ”[d]en nya förordningen ersätter de olika rättsakter som omfattas av kodifieringen [se bilaga V till förslaget]. Förslaget följer de kodifierade texterna vad beträffar innehållet i sak och begränsar sig därmed till att föra samman texterna, vilket innebär att de ändringar som krävs till följd av kodifieringen *endast är av formell karaktär*” (kursivering i originalet).

14 — Förslag av den 12 mars 1979, KOM(79) 104 slutlig.

15 — Angående den definition som kommissionen föreslagit och den belysning som den kan ge vid besvarandet av den andra fråga som ställts i förevarande mål, se punkt 35, respektive punkt 71 i detta förslag till avgörande.

16 — Se de bestämmelser i dessa direktiv som citerats i punkterna 16 och 17 i detta förslag till avgörande.

17 — Se, bland annat, dom Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, punkt 51 och följande punkter samt där angiven rättspraxis) vars kriterier för avgörande av platsen för den normala bostaden har erinrats om i dom kommissionen/Grekland (C-156/04, EU:C:2007:316, punkterna 45 och 46).

18 — Se dom Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, punkt 54 och följande punkter).

19 — Se, bland annat, dom Universität Stuttgart (303/87, EU:C:1989:128), dom Schoonbroodt (C-247/97, EU:C:1998:586), dom Feron (C-170/03, EU:C:2005:176), dom Har Vaessen Douane Service (C-7/08, EU:C:2009:417), dom Lietuvos geležinkeliai (C-250/11, EU:C:2012:496), dom Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556), och dom Utopia (C-40/14, EU:C:2014:2389).

31. Vad gäller tolkningsmetoden, erinrar jag om att det enligt domstolens fasta rättspraxis följer såväl av kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten, som av likhetsprincipen att en unionsrättslig bestämmelse som inte innehåller någon uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar för att bestämma dess betydelse och räckvidd normalt ska ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela Europeiska unionen, med beaktande av bestämmelsens sammanhang och det med bestämmelserna i fråga eftersträvade målet” [20].

32. I förordning nr 1186/2009 definieras emellertid inte begreppet normal bostad vilket används särskilt för att bestämma tillämpningsvillkoren för artikel 3 och följande artiklar. Det hänvisas dock inte heller uttryckligen till nationell rätt för att dessa termers innebörd ska kunna fastställas. Därför ska det nämnda begreppet vid tillämpningen av alla bestämmelser i denna förordning anses utgöra ett självständigt unionsrättsligt begrepp. Denna uppfattning får stöd av den ståndpunkt som domstolen redan intagit i fråga om de bestämmelser i förordning nr 918/83 som har ersatts av förordning nr 1186/2009 vilka inte heller inbegrep någon definition av de där använda begreppen. [21]

33. Det är nödvändigt att beakta det sammanhang i vilket de här relevanta bestämmelserna ingår och de syften som eftersträvas med dem för att göra en tolkning av det nämnda självständiga begreppet. Inte desto mindre kommer jag att i första hand ta upp bedömningsfaktorer som bygger på bestämmelsernas ordalydelse då de förefaller mig särskilt betydelsefulla i förevarande mål.

3. *En bokstavstolkning av de relevanta bestämmelserna*

34. Såsom kommissionen helt riktigt har anfört, gör det sätt på vilket de relevanta bestämmelserna i förordning nr 1186/2009 är formulerade att det vid tolkningen av den tullbefrielse som föreskrivs i artikel 3 inte alls går att dra slutsatsen att det skulle vara möjligt att samtidigt ha en normal bostad i såväl en medlemsstat som ett tredjeland. Uttrycket normal bostad skrivs nämligen konsekvent i singularis, inte endast i artikel 3, utan även i artiklarna 4, 5, 7, 9, 10 och 11. [22] Jag tillägger att detsamma gäller alla andra artiklar i förordning nr 1186/2009 där detta begrepp förekommer [23] och var och en av de olika språkversionerna av den nämnda förordningen. [24]

35. Härvidlag kan det också anmärkas att kommissionen i sitt ursprungliga förslag som ledde till antagandet av förordning nr 918/83 [25] hade angett en definition av begreppet normal bostad, [26] vilken inte återgavs i den slutliga versionen av förordningen. Kommissionen hade också utformat en rad bestämmelser i vilka detta begrepp nämndes [27] och redan då uteslutande använt singularis.

36. Dessa grammatikaliska resonemang bekräftas av uppgifter med mer substans. Diverse formuleringar i artiklarna 3–11 i förordning nr 1186/2009 stödjer min åsikt att det inte är tänkbart att en fysisk persons normala bostad i den mening som avses i denna förordning samtidigt är belägen i en medlemsstat och i ett tredjeland för tillämpningen av dessa artiklar.

20 — Se, bland annat, dom Seattle Genetics (C-471/14, EU:C:2015:659, punkt 23 och följande punkter) och dom Europeiska unionen (C-494/14, EU:C:2015:692, punkt 21 och följande punkter).

21 — Se dom Feron (C-170/03, EU:C:2005:176, punkt 26 och följande punkter) och dom Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, punkt 22 och följande punkter).

22 — Artiklarna 6 och 8 anges inte i denna förteckning eftersom de gäller fastställandet av den personliga egendom som ska beviljas eller inte beviljas förmånen av tullbefrielse och begreppet normal bostad förekommer inte i dem.

23 — Det vill säga, särskilt vad gäller den franska versionen, artiklarna 12, 13, 17 och 81 i förordningen.

24 — Utöver den franska versionen, se den spanska (”residencia normal”), den danska (”sædvanlige opholdssted”), den tyska (”gewöhnlichen Wohnsitz”), den engelska versionen (”normal place of residence”), den italienska (”residenza normale”), den nederländska (”normale verblijfplaats”), den portugisiska (”residência habitual”), den rumänska (”reședința obișnuită”), den svenska (”normala bostad”) och.

25 — Det ovannämnda förslaget KOM(79) 104 slutlig.

26 — Se artikel 4.2 i det nämnda förslaget som citeras i punkt 71 i detta förslag till avgörande.

27 — Se artiklarna 5, 6, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 20 och 71 i det nämnda förslaget.

37. Först och främst delar jag den nederländska regeringens bedömning enligt vilken ordalydelsen i artikel 3 innebär att den rätt till befrielse som föreskrivs där endast avser det fallet då en person *flyttar* sin normala bostad från ett tredjeland till unionens tullområde och inte den situationen där en person redan har sin normala bostad i en medlemsstat och således i detta tullområde. Den av lagstiftaren använda termen *flyttar* förutsätter med nödvändighet att, om så bara i etymologiskt avseende, att denna hemvist överförs från en plats som är belägen utanför unionen till en annan plats som är belägen i unionen. Detta krav på förflyttning framgår också av rubriken till det kapitel där artiklarna 3–11 återfinns.

38. En läsning av artikel 4 bekräftar den bedömningen eftersom det där talas om personlig egendom som har använts av den person det gäller i ”hans *tidigare* normala bostad under minst sex månader före den dag då han upphör att ha sin normala bostad i det *tredjeland som är utreseland*” och som också är avsedd att användas för samma ändamål i ”den *nya* normala bostaden” [28]. Dessa formuleringar tyder enligt min åsikt på att det i den mening som avses i förordningen inte kan finnas mer än en enda normal bostad i taget.

39. Likaledes låter artiklarna 7, 9, 10 och 11, i vilka begreppet används, på intet sätt förstå att det skulle vara möjligt att under samma period kumulera flera platser för normal bostad utanför och inom unionens tullområde. I dessa bestämmelser görs tvärtom en klar distinktion mellan inrättandet av den berördes normala bostad först utanför detta område och sedan inom detta område.

40. En bokstavstolkning av de bestämmelser i förordning nr 1186/2009 som är aktuella i förevarande mål skulle föranleda mig att genast besvara den första delen av den hänskjutande domstolens första fråga nekande. Denna slutsats förstärks, vid första anblicken, med hänsyn till såväl bestämmelsernas struktur, som deras ändamål.

4. *En kontextuell tolkning av de relevanta bestämmelserna*

41. Det följer av skälen 2 och 3 jämförda med artikel 1 [29] i förordning nr 1186/2009 att den rådande principen är gemensam taxering av förflyttningar av egendom som i likhet med i det nationella målet sker till unionens tullområde. Det är endast undantagsvis ”på grund av … särskilda omständigheter” [30] som är ”klart definierade” som viss egendom som införs till unionen kan undgå taxering med tillämpning av den nämnda förordningen.

42. Tullbefrielse medges följaktligen den berörde som ansöker härom med förbehåll för att ifrågavarande införsel har genomförts i överensstämmelse med de villkor som fastställts i denna förordning. De gynnsamma åtgärder som vidtas i form av tullbefrielse har de egenheterna att de dels inte har allmän räckvidd, dels är slutgiltiga till sin karaktär. [31]

28 — Min kursivering.

29 — Det föreskrivs i artikel 1 förordning nr 1186/2009 att denna förordning ”[a]nger de fall då, på grund av särskilda förhållanden, befrielse från import- eller exporttullar och åtgärder som antagits på grundval av artikel 133 i fördraget ska beviljas när varor övergår till fri omsättning eller exporteras från gemenskapens tullområde”.

30 — Denna restriktiva formulering fanns också i före detta artikel 184 i tullkodexen (se rådets förordning (EEG) nr 2913/92 av den 12 oktober 1992 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen (EGT L 302, s. 1; svensk specialutgåva, område 2, volym 16, s. 4)) vilken utgjorde den rättsliga grunden för gemenskapslagstiftarens ingripande på området för befrielse från import- och exporttullar som klassificerades bland så kallade ”gynnade” förfaranden (avdelning VI).

31 — Enligt vad som anges i punkt 1 i motiveringen till det ovannämnda förslaget KOM(79) 104 slutlig, är det detta som skiljer befrielse från import- och exporttullar från annan tullbefrielse, eftersom tullavgifter fortsätter att vara tillämpliga på varor som införs för andra syften än de som avses med åtgärden befrielse från import- och exporttullar och från tillfälligt upphävande av tullar som är en interimistisk åtgärd.

43. Eftersom befrielse från importtullar är en procedur som gör det möjligt att slutgiltigt upphäva taxeringen av egendom som införts och detta för syften som fastställts på ett tydligt sätt av unionslagstiftaren, anser jag att tillämpningsvillkoren för detta undantag i princip måste tolkas strikt [32]. Inte desto mindre kan de nämnda villkoren inte uppfattas på ett så strängt sätt att tullbefrielsen riskerar att förlora sin ändamålsenliga verkan, särskilt när åtnjutandet av den beror på omständigheter som har med de berörda personernas privatliv att göra. [33] Detta gäller i synnerhet tolkningen av artikel 3 och följande artiklar i förordning nr 1186/2009, vilka kräver att den normala bostaden verkligen flyttas från ett tredjeland till en medlemsstat för att egendomen ska medges tullbefrielse.

44. Jag erinrar härvidlag om, såsom den hänskjutande domstolen angett i förevarande mål, att domstolen redan har uteslutit möjligheten att en person samtidigt förfogar över två normala bostäder i två olika medlemsstater, men uteslutande vad angår tillämpningen av förordning nr 1408/71. För att motivera sitt beslut har domstolen särskilt anfört att en motsatt lösning bestående i möjligheten att vara bosatt i flera olika medlemsstater samtidigt skulle leda till att de bestämmelser i förordningen berövades sin ändamålsenliga verkan som anger bosättningsorten som anknytningsfaktor för att fastställa vilket lands lag som är tillämplig inom ramen för detta instrument. [34] Likaledes skulle möjligheten att ha flera så kallade normala bostäder enligt min mening strida mot den logik som ligger till grund för den mekanism för tullbefrielse som föreskrivs i artikel 3 och följande artiklar i förordning nr 1186/2009.

5. *En teologisk tolkning av de relevanta bestämmelserna*

45. Enligt skäl 3 i förordning nr 1186/2009 som väsentligen återger andra skälet i förordning nr 918/83 motiveras sådan tullbefrielse som föreskrivs i de nämnda rättsakterna av att det är godtagbart att inte taxera varor som importeras till unionen ”då det vanliga behovet av att skydda ekonomin inte föreligger på grund av de särskilda omständigheter under vilka varorna importeras”. Det framgår av förarbetena till förordning nr 918/83 att det ansågs att i de fall då de specifika förhållanden som anges i detta instrument är uppfyllda ”[importeras] de varor för vilka befrielse medges … under sådana omständigheter att de inte i realiteten kan konkurrera med liknande varor med ursprung i gemenskapen eller ha en negativ skatteeffekt på staternas skatteintäkter” [35].

46. Möjligheten att ha dubbel normal bostad, såsom den hänskjutande domstolen har tänkt sig den, kan i sig förefalla förenlig med dessa funderingar eftersom det i en sådan situation inte måste vara nödvändigt att ha tillgång till åtgärder som syftar till att skydda unionens ekonomi. Jag anser dock att den hypotesen enligt vilken en person kan ha sin så kallade normala bostad såväl i en medlemsstat som i ett tredjeland och inför sin personliga egendom i unionen vid den tidpunkt då denna person upphör att vara bosatt i tredjelandet utgör ett typfall som inte överensstämmer med den situation som avses i artikel 3 och följande artiklar i förordning nr 1186/2009.

32 — Se, analogt, dom Schoonbroodt (C-247/97, EU:C:1998:586, punkt 23 och där angiven rättspraxis), i vilken domstolen preciserade att regler om tullfrihet ”skall tolkas strikt och i överensstämmelse med sin ordalydelse, vilket innebär att det inte är möjligt att utan stöd av ordalydelsen tillämpa dem på produkter som inte nämns i bestämmelserna”.

33 — I punkt 1.4 i Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande över det förslag som ledde till antagandet av förordning nr 918/83 (EGT C 72, 1980, s. 20) noterade kommittén följande: ”Det bör därför tydligt anges att det handlar om problem som påverkar livet för privatpersoner och familjer och att ett restriktivt synsätt därför inte bör tillämpas”. Utdraget citeras även i dom Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, punkt 26).

34 — Dom Wencel (C-589/10, EU:C:2013:303, punkt 48 och följande punkter).

35 — Ekonomiska och sociala kommitténs ovannämnda yttrande (punkt 1.4). I punkt 4 i motiveringen till det ovannämnda förslaget KOM(79) 104 slutlig, anges det likaledes att befrielse kan medges avseende införsel av lös egendom som används av personer som nyss etablerat sig i ett land då denna införsel inte stör den nationella tillverkningen av liknande varor, eftersom den äger rum utan några som helst affärsmässiga hänsynstaganden.

47. Domstolen har nämligen framhållit, när den fått en fråga om tolkningen av bestämmelserna i förordning nr 918/83, att de ”mål som unionslagstiftaren eftersträvade vid antagandet av förordningen … består i att underlätta dels bosättningen i en medlemsstat, dels arbetet för medlemsstaternas tullmyndigheter” [36]. Det framgår således att lagstiftaren genom att anta den gemensamma befrielse från importtullar som införts genom denna förordning, har ingripit inte endast i de personers intresse som skulle ha varit skyldiga att erlägga tullavgifter i samband med att de bosätter sig i en medlemsstat, utan också för att underlätta för de statliga myndigheter som skulle haft uppdraget att kontrollera taxeringen av den egendom som importeras vid detta tillfälle. Alla dessa överväganden kan enligt min åsikt överföras med avseende på förordning nr 1186/2009 och det ska erinras om att förordningen endast utgör en kodifiering av bestämmelserna i förordning nr 918/83.

48. Eftersom det i det aktuella fallet handlar om den eventuella möjligheten för en person att samtidigt ha en normal bostad i den mening som avses i förordning nr 1186/2009 i en medlemsstat och i ett tredjeland anser jag, i likhet med kommissionen, att vad som är betecknande för ”ett fullständigt återvändande till en normal bostad i medlemsstaten” inte motsvarar det ovannämnda syfte som består i att underlätta inrättandet av en ny bostad i en medlemsstat. I det fall då en person lämnar en av sina båda så kallade normala bostäder, det vill säga den som är belägen i ett tredjeland för att hädanefter uteslutande bo i den andra som *redan är inrättad i en medlemsstat*, skulle det i egentlig mening inte vara fråga om att *den normala bostaden flyttas* till unionens tullområde, vilket krävs enligt artikel 3 och följande artiklar i förordningen.

49. Det framgår även av internationella konventionstexter, bland andra källor som inspirerat unionslagstiftaren [37], att den faktor som är avgörande för att rättfärdiga befrielsen från importtullar under sådana förhållanden som anges i artikel 3 är att egendom införs av en fysisk person i samband med att han flyttar den plats där han huvudsakligen är bosatt, vilken – beroende på källan – benämns normal hemvist eller normal bostad, från denna egendoms exportland till importlandet [38].

50. Följaktligen ska svaret på den första frågans första del enligt min åsikt vara att förordning nr 1186/2009 ska tolkas så att det är uteslutet att en fysisk person samtidigt har sin normala bostad såväl i en medlemsstat som i ett tredjeland, särskilt vid tillämpningen av den tullbefrielse som föreskrivs i artikel 3 i denna förordning.

6. *Den första tolkningsfrågans andra del*

51. Med hänsyn till att jag förordar att den första tolkningsfrågans första del ska besvaras nekande, anser jag att det saknas anledning att besvara denna frågas andra del som rör en eventuell tillämpning av artikel 3 på den personliga egendom som flyttas till unionen när den berörde inte längre bor i den av sina så kallade normala bostäder som är belägen i ett tredjeland. Den sistnämnda frågan har nämligen ställts endast i andra hand av den hänskjutande domstolen för det fall det skulle vara möjligt att ha en dubbel normal bostad i den mening som avses i förordning nr 1186/2009.

36 — Dom Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, punkt 24). De nämnda målen formulerades med samma ord av generaladvokaten Poiares Maduro i hans förslag till avgörande i mål Feron (C-170/03, EU:C:2004:312, punkt 74), varvid han hänvisade till förslag till avgörande av generaladvokat Saggio i mål Heinonen (C-394/97, EU:C:1999:10, punkt 16).

37 — Se punkterna 5 och 7 i motiveringen till det ovannämnda förslaget KOM(79) 104 slutlig, samt fjärde skälet i denna förordning, vars innehåll har återgetts i skäl 5 i förordning nr 1186/2009.

38 — Enligt rekommendation av den 5 december 1962 av rådet för samarbete på tullområdet (nu Världstullorganisationen, WCO) angående beviljande av befrielse från tull för lös egendom som införs i samband med att bostaden flyttas (dokument som finns tillgängligt på följande internetadress: http://www.wcoomd.org/fr/about-us/legal-instruments/recommendations/~/media/5E6130F9EAA54352A7710C2CA72ABA2B.ashx), har denna text antagits med syftet att ”underlätta för *fysiska personer som flyttar sin normala bostad från ett land till ett annat*”. Det förespråkas här att befrielse från *tullavgifter* och skatter vid import, utan förbud eller importrestriktioner av ekonomisk art, ska medges för lös egendom som införs av en fysisk person *i samband med att han flyttar sin bostad till importlandet* (min kursivering).

52. I detta avseende framhåller jag helt enkelt den omständigheten att den nämnda möjligheten förefaller mig vara oförenlig med det väsentliga kriterium som anges i denna artikel 3 enligt vilken ”fysiska personer [som ansöker om den angivna tullbefrielsen] *flyttar sin normala bostad från ett tredjeland till gemenskapens tullområde*” [39]. Denna ordalydelse innebär nämligen enligt min mening med nödvändighet en ändring av platsen för en enda bostad från ett tredjeland till en medlemsstat. Detta typfall skiljer sig emellertid från vad som skulle hända om en person kunde lämna sin normala bostad i ett tredjeland för att bosätta sig för kommande år uteslutande i sin förmodade andra normala bostad som redan är belägen i en medlemsstat, såsom den hänskjutande domstolen har tänkt sig [40]. I och med att denna person inte fullt ut uppfyller det nämnda kriteriet kan han inte göra gällande den rätt till tullbefrielse som erbjuds av denna artikel.

B – *Kriterier som gör det möjligt att bestämma platsen för en fysisk persons normala bostad i den mening som avses i förordning nr 1186/2009*

1. *Inledande ord*

53. Den andra tolkningsfrågan har ställts för det fall att domstolen, enligt vad jag föreslår, skulle tolka bestämmelserna i förordning nr 1186/2009 så, att de utesluter möjligheten att en fysisk person har en dubbel normal bostad i den mening som avses i dessa bestämmelser.

54. Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga, med avseende på det överklagade beslutet som den har att bedöma och de yrkanden som framställts av X i sitt överklagande, för att få klarhet i vilka kriterier som ska tillämpas vid tillämpningen av den förordningen för att fastställa i vilket land en person har sin normala bostad under sådana omständigheter som de rådande i det nationella målet, det vill säga när denne berörde under en given period har både personlig och yrkesmässig anknytning till ett tredjeland och enbart personlig anknytning till en medlemsstat. I korthet har domstolen genom denna fråga anmodats att definiera begreppet normal bostad, i den mening som avses i förordning nr 1186/2009, och särskilt att precisera vilka bedömningsfaktorer som ska vara avgörande vid fall av spridda anknytningspunkter.

55. I syfte att motivera sin fråga har den hänskjutande domstolen redogjort för hur EU-domstolen redan analyserade begreppet normal bostad inom ramen för tolkningen av ovannämnda direktiv 83/182 och direktiv 183/83 som gäller skattebefrielse och inte tullbefrielse. Den har frågat sig huruvida och i vilken mån de faktorer som ska beaktas vid definierandet av begreppet normal hemvist enligt dessa båda direktiv, särskilt vad gäller avvägningen mellan den personliga och den yrkesmässiga anknytningen samt EU-domstolens domar på området [41] är relevanta för fastställandet av platsen för den normala bostaden i den mening som avses i förordning nr 1186/2009. Till stöd för sina tvivel har den hänskjutande domstolen anfört att de nämnda direktivens syfte inte är detsamma som syftet med denna förordning och den har noterat att det nationella målet skiljer sig från de mål som tidigare anhängiggjorts vid domstolen, såtillvida att den berörde i förevarande mål har yrkesmässig anknytning enbart till det berörda tredjelandet och inte till den berörda medlemsstaten. [42]

39 — Min kursivering.

40 — Enligt samma logik har den nederländska regeringen i andra hand hävdat att för det fall att domstolen finner att artikel 3 förordning nr 1186/2009 möjliggör det samtidiga innehavet av en normal bostad både i en medlemsstat och i ett tredjeland, skulle detta ändå inte betyda att den berörda personen har rätt till den tullbefrielse som föreskrivs i artikel. Regeringen har gjort gällande att i en sådan situation skulle dels den normala bostad som är belägen i tredjelandet ha *lämnats* – och inte flyttats till unionens tullområde – dels, skulle den normala bostad som är belägen i medlemsstaten ha *behållits* – och inte inrättats där.

41 — Denna domstol har hänvisat till dom Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160), dom Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407), och dom Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251).

42 — Den hänskjutande domstolen har i detta hänseende citerat dom Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, punkterna 52 och 53), men den har dock påpekat att det inte finns någon bestämmelse i förordning nr 1186/2009 som motsvarar artikel 7.1 i direktiv 83/182 enligt vilken företräde måste ges under vissa omständigheter åt den plats vartill sökanden har personlig anknytning, och den anser att sådana omständigheter inte föreligger i målet.

56. X är av den åsikten att svaret på den andra tolkningsfrågan faktiskt borde räknas till den serie domar från domstolen i vilka begreppet normal hemvist i den mening som avses i direktiv 83/182 och direktiv 83/183 tolkas, med motiveringen att förordning nr 1186/2009 ingår i denna kontext och i princip har samma syfte som dessa direktiv, såtillvida att artikel 3 också avser rörlighet för personlig egendom som är avsedd för enskilda. Den nederländska regeringen anser likaledes att företräde borde ges, i analogi med de nämnda domarna, åt den personliga anknytningen och att det ankommer på den nationella domstolen att avgöra i vilken bostad denna anknytning väger över på grundval av faktiska omständigheter över vilka den har upprättat en icke uttömmande förteckning som inspirerats av denna rättspraxis. [43]

57. Kommissionen anser däremot att definitionen av begreppet normal hemvist såsom den uttrycks i direktiv 83/182 och direktiv 83/183 och tolkas av domstolen inte kan överföras till förevarande mål. Den har föreslagit att den nämnda definitionen i den mening som avses i denna förordning motsvarar ”i princip den plats där den berörde faktiskt är bosatt under större delen av året”. Det är endast i andra hand och uteslutande i de fall där det inte klart visar sig att denna sistnämnda plats är ett tredjeland, som det ska beaktas att den berörde har sin främsta personliga anknytning till en medlemsstat.

58. Jag anser att vid tillämpningen av förordning nr 1186/2009 ska begreppet normal bostad uppfattas självständigt, inte endast i förhållande till medlemsstaternas nationella rätt [44], utan även i förhållande till de definitioner av detta begrepp eller av de närliggande begrepp som andra unionsrättsakter innehåller, såsom de preciserats i domstolens rättspraxis.

2. *En tolkning av begreppet normal bostad eventuellt mot bakgrund av andra unionsrättsliga rättsakter*

59. I motsats till förordning nr 1186/2009, anges uttryckligen i såväl direktiv 83/182 som direktiv 83/183, vilka båda två antagits på området för skattebefrielse, begreppet normal hemvist i artikel 7.1, respektive artikel 6.1 i direktiven [45]. Jag understryker att lagstiftaren har gett dessa anvisningar endast ”för tillämpningen” av dessa direktiv och inte för generell tillämpning i unionsrätten. [46] Kommissionen har helt riktigt anfört att om lagstiftaren hade velat använda en identisk definition för tillämpningen av förordning nr 1186/2009, skulle lagstiftaren ha gjort det och detta hade varit så mycket enklare eftersom förordning nr 918/83, som kodifierades genom förordning nr 1186/2009, antogs samma dag som de båda direktiven.

60. Utöver direktiv 83/182 och direktiv 83/183 som den hänskjutande domstolen har åberopat, ska det uppmärksammas att begreppet normal hemvist också har blivit föremål för en definition som formulerats med samma ord i de direktiv som antagits senare på området för utfärdande och administrering av körkort. [47] Domstolen har preciserat att uppfyllandet av kravet på permanent bosättningsort är en grundläggande förutsättning för det system som införts genom direktiven för att

43 — Den nederländska regeringen har med hänvisning till punkt 55 i dom Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407), dragit slutsatsen att den nationella domstolen borde beakta ”bland annat var vederbörande själv och hans familjemedlemmar faktiskt befinner sig, var bostaden är belägen, var hans barn faktiskt går i skola, var han utövar sin förvärvsverksamhet, var han har sina ekonomiska intressen samt vilka offentliga och sociala organ han har en anknytning till, i den mån dessa omständigheter tyder på att vederbörande vill ge stabilitet åt den plats till vilken han har en anknytning, genom den kontinuitet som följer av levnadsvanor samt normala sociala och yrkesmässiga relationer”. Den Nederländska regeringen har lagt till beaktandet av ”sådana uppgifter som det land där pensionsrättigheter har intjänats, det land där arbetsgivaren är etablerad och det land där sjukförsäkrings avtal har ingåtts”.

44 — Se punkt 31 och följande punkter i detta förslag till avgörande.

45 — Det erinras om dessa bestämmelsers ordalydelse i punkterna 16 och 17 i detta förslag till avgörande.

46 — Med hänsyn till såväl de nämnda artiklarnas rubrik (”Allmänna regler för att bestämma hemvist”) som förarbetena till direktiven (se, särskilt, angående direktiv 83/183, artikel 8 i kommissionens förslag, KOM(1975) 528 slutlig (EGT C 267, s. 11)), tycks det mig att definitionerna av det nämnda begreppet har införts främst för att komplettera den uppräkning som numera följer i punkt 2 i de nämnda artiklarna av vilken bevisning som kan godtas för att de berörda ska visa var platsen för deras hemvist är belägen.

47 — I rådets första direktiv 80/1263/EEG av den 4 december 1980 om införande av ett gemenskapskörkort (EGT L 375, s. 1; svensk specialutgåva, område 7, volym 2, s. 71), nämndes redan begreppet normal bosättningsort upprepade gånger men det definierades inte. Artikel 9 i rådets direktiv 91/439/EEG av den 29 juli 1991 om körkort (JO L 237, s. 1; svensk specialutgåva, område 7, volym 4, s. 22), rådde bot på denna brist. Den definitionen återgavs i artikel 12 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG av den 20 december 2006 om körkort (EUT L 403, s. 18), varigenom det föregående direktivet upphävdes.

bekämpa det missbruk som domstolen har benämnt ”körkortsturism” och för att underlätta kontroller.[48] Det visar sig således att när lagstiftaren har velat använda samma definition av det nämnda begreppet som återfinns i direktiv 83/182 och direktiv 83/183, inklusive på ett helt annat område än beskattning, har lagstiftaren gjort det uttryckligen.

61. I vart fall är det endast på tillämpningsområdet för direktiv 83/182 och direktiv 83/183 som domstolen har gjort en rad förtydliganden av de definitioner som förekommer där. Den har bland annat slagit fast att i den mening som avses i direktiven bör ”[d]et normala hemvistet … anses vara den plats där vederbörande har sitt huvudsakliga intressecentrum”, att ”[v]araktighetskriteriet hänvisar till kravet att den berörde stadigvarande skall vistas på den aktuella platsen minst 185 dagar per kalenderår” och att det normala hemvistet ska fastställas inte endast med hänsyn till ”samtliga relevanta faktiska omständigheter” utan även mot bakgrund av det ifrågavarande direktivets ändamål.[49]

62. Det framgår emellertid av ingressen till direktiv 83/182 och direktiv 83/183 att dessa huvudsakligen syftar till att främja de enskildas fria rörlighet inom unionen genom att undanröja de hinder som vållats av de beskattningsregler som är tillämpliga på införsel till en medlemsstat av personlig egendom som befinner sig i en annan medlemsstat.[50] Detta syfte överensstämmer inte med de syften som eftersträvas med förordning nr 1186/2009,[51] eftersom denna förordning avser rörlighet för egendom inte mellan medlemsstater, utan mellan en medlemsstat och ett tredjeland. Detta är den enda konstellation i vilken ekonomiska skyddsåtgärder för unionen normalt tillämpas som motiverar tullavgifter,[52] såsom den hänskjutande domstolen med rätta har framhållit.

63. Ett annat skäl till att begreppet normal bostad i den mening som avses i de nämnda direktiven inte verkar kunna överföras till tolkningen av förordning nr 1186/2009, ens som subsidiär inspirationskälla, är att de rättsområden på vilka dessa båda kategorier av rättsakter är tillämpliga skiljer sig åt, även om de har likheter. Det är sant att skattebefrielsen och tullbefrielsen har det gemensamt att de syftar till att befria den därav omfattade egendomen från all beskattning. Dessutom har en strävan att förstärka likheterna mellan bestämmelserna på skatteområdet och tullområdet kommit till uttryck i förarbetena.[53] Dessa båda kategorier av befrielse kan dock inte helt likställas, främst därför att frågan om befrielse ska beviljas på tullområdet definitionsmässigt endast uppkommer vad angår egendom som härrör från ett tredjeland men också därför att det sätt på vilket de är konstruerade och deras verkningar inte är desamma.[54]

48 — Se, bland annat, dom Grasser (C-184/10, EU:C:2011:324, punkt 27), dom Hofmann (C-419/10, EU:C:2012:240, punkterna 70 och 76), samt Nīmanis (C-664/13, EU:C:2015:41, punkt 36 och följande punkter).

49 — Angående direktiv 83/182, se dom Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160, punkt 17 och följande punkter) och dom Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, punkt 51 och följande punkter), samt angående direktiv 83/183, se dom Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, punkt 54 och följande punkter).

50 — Se dom Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160, punkt 13), dom Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, punkt 58), samt dom Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, punkt 53).

51 — Se punkt 45 och följande punkter i detta förslag till avgörande.

52 — Se skälen 2 och 3 i förordning nr 1186/2009.

53 — Se det ovannämnda yttrandet av Ekonomiska och sociala kommittén (punkt 1.8); motivering till kommissionens förslag (KOM(2007) 614 slutlig, s. 2 och 3) vilket utmynnade i antagandet av rådet förordning (EG) nr 274/2008 av den 17 mars 2008 (EUT L 85, s. 1), som ändrade förordning nr 918/83 och kodifierades genom förordning nr 1186/2009; Georgopoulos, Th., ”La franchise douanière, Le droit douanier communautaire entre cohérence et flexibilité”, R.A.E., 2005, nr 4, s. 608.

54 — Se Berr, C. J., och Trémeau, H., *Le droit douanier communautaire et national*, Economica, Paris, 2006, punkt 157, och Soulard, Ch., ”Union douanière, Taxation des marchandises”, *Jurisclasseur Europe*, häfte 504, 2007, punkt 124.

64. Jag understryker slutligen att om kriterierna för inrättande av en normal bostad som har sitt ursprung i såväl direktiv 83/182 som direktiv 83/183 och tillhörande rättspraxis överfördes till tillämpningen av förordning nr 1186/2009, skulle detta riskera att äventyra den ändamålsenliga verkan av artikel 3 och följande artiklar i förordningen, eftersom det skulle få den praktiska konsekvensen att det blir avsevärt svårare att få tillgång till den tullbefrielse som föreskrivs i dessa bestämmelser, särskilt i unionsmedborgarnas intresse, än vad lagstiftaren hade önskat. [55]

65. Det följer enligt min åsikt av dessa överväganden, för det första att den specialregel enligt vilken företräde ska ges åt den plats till vilken den berörde har sin personliga anknytning när det är omöjligt att avgöra var hans stadigvarande intressecentrum är beläget, endast kan fastställas i en situation där, såsom anges i de relevanta bestämmelserna i direktiv 83/182 och direktiv 83/183, den berörde bor ”omväxlande på olika platser, belägna i två eller fler medlemsstater” [56]. Jag anser nämligen, i likhet med kommissionen, att det val som lagstiftaren gjorde är nödvändigt när det ska fastställas vilken av diverse berörda medlemsstater som kan ta ut tullavgift på den ifrågavarande egendomen, det vill säga för att sprida beskattningsrätten inom i unionen, men inte när den berörde har delat sin hemvist mellan en medlemsstat och ett tredjeland.

66. För det andra anser jag att den referensperiod som anges i direktiv 83/182 och direktiv 83/183, enligt vilka den normala hemvisten i princip är den plats där den berörde vistas ”åtminstone 185 dygn per kalenderår”, det vill säga mer än hälften av varje aktuellt år, förefaller olämplig på området för tullbefrielse. Jag kommer att förtydliga innehållet i mitt förslag nedan [57], men jag meddelar redan på detta stadium att även om det kriterium som bygger på proportionalitet vad angår den tid som en person vistas i ett land, är däremot periodiciteten under året inte fullständigt adekvat, med avseende på frågan om eventuell befrielse från tullavgifter.

67. Jag anser således att de omständigheter som hör samman med begreppet normal hemvist som förekommer i de båda ovannämnda direktiven såsom de tolkats av domstolen inte kan överföras till förevarande mål, varken som sådana eller ens analogt, med hänsyn till de olikheter i ordalydelse, syften och område som avgränsar förordning nr 1186/2009 från de nämnda direktiven.

68. För fullständighetens skull noterar jag att begrepp som ligger nära begreppet normal bostad vilka förekommer på olika unionsrättsliga områden också har blivit föremål för domstolens tolkningar. Jag ska i korthet ta upp särskilt de domar angående termerna bostad och normal i den mening som avses i förordning nr 1408/71 [58] samt begreppet hemvist som återfinns i den så kallade Bryssel IIa-förordningen [59] utan att definieras där [60].

55 — Det har med rätta anförts att ”[e]fterson den fria rörligheten för Europas medborgare … har upphöjts till grundläggande princip i unionsrätten, vore det stötande om dessa konfronterades med ett alltför stelbent tullsystem när de återvänder eller för första gången installerar sig i Europeiska unionen. Även om förordning nr 918/83 inte förbehåller europeiska medborgare någon specifik befrielse, blir det främst de som kommer i åtnjutande av befrielsen [i samband med händelser som rör privatlivet]” (se, Georgopoulos, Th., anfört arbete, s. 607). Se även punkt 77 i detta förslag till avgörande.

56 — Det anges i artikel 7.1 andra stycket i direktiv 83/182, och i artikel 6.1 andra stycket i direktiv 83/183 att ”[n]ormal hemvist för en person med yrkesmässig anknytning till en annan plats än den till vilken han har personlig anknytning och som en följd därav bor omväxlande på olika platser, belägna i två eller fler medlemsstater, skall betraktas som den plats till vilken han har personlig anknytning”.

57 — Se punkt 74 och följande punkter i detta förslag till avgörande.

58 — Angående begreppet bosättning såsom det definieras i artikel 1 h i förordning nr 1408/71, se dom Swaddling (C-90/97, EU:C:1999:96, punkterna 29 och 30), och angående begreppet verksamhet som ”normalt” utförs i en medlemsstat, vilket förekommer bland annat i artikel 14 och följande artiklar i den nämnda förordningen, se dom Banks m.fl. (C-178/97, EU:C:2000:169, punkt 25 och följande punkter).

59 — Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (EUT L 338, s. 1), enligt vilken såväl makarnas hemvist, som barnets hemvist i många situationer utgör grund för domstolsbehörighet.

60 — Angående barnets hemvist i den mening som avses i Bryssel IIa-förordningen, se, bland annat, dom A (C-523/07, EU:C:2009:225, punkt 37 och följande punkter) och dom Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punkt 44 och följande punkter).

69. Det framgår av denna rättspraxis att graden av vistelsens stabilitet som gör det möjligt att beteckna banden till ett land som nära, i allmänhet krävs när sådana faktorer som lokalisering används. Domstolen har lagt fram en förteckning över bedömningskriterier enbart för tillämpningen av de berörda förordningarna. I och med att dessa faktorer har föreskrivits av unionslagstiftaren för att en gränsöverskridande situation ska kunna bindas till den ena eller den andra av medlemsstaterna, i enlighet med tillämplig lag och behörig domstol, ingår de ifrågavarande domarna i likhet med de domar som rör direktiv 83/182 och direktiv 83/183 i ett särskilt sammanhang som skiljer sig från sammanhanget i förevarande mål, såtillvida att detta mål gäller frågan huruvida egendom som har sitt ursprung i ett tredjeland ska bli föremål för taxering eller ej enligt unionsrätten.

70. Följaktligen anser jag att begreppet normal bostad ska ges en definition som specifikt är anpassad till bestämmelserna i förordning nr 1186/2009 vars tolkning har begärts.

3. *En definition av begreppet normal bostad enligt förordning nr 1186/2009*

71. Först och främst erinrar jag om att kommissionen i sitt ursprungliga förslag som skulle bli förordning nr 918/83 [61] hade önskat definiera begreppet normal bostad vid tillämpningen av detta förslag till förordning i en artikel 4 vars innehåll är analogt med innehållet i artikel 3 i förordning nr 1186/2009. Definitionen av detta begrepp vilken inte behölls i den slutliga versionen av förordning nr 918/83 var formulerad på följande sätt: ”den plats där en person normalt är bosatt, det vill säga där personen stadigvarande vistas under en viss period på grund av personlig eller yrkesmässig anknytning som visar att det finns nära band mellan personen och den plats där han bor.”

72. Inom ramen för förevarande mål anser kommissionen att den andra tolkningsfrågan ska besvaras så, att ”[v]id tillämpningen av artikel 3 i förordning nr 1186/2009 utgör den normala bostaden i princip den plats där berörde faktiskt är bosatt under större delen av året”. Kommissionen har subsidiärt föreslagit en alternativ metod i de fall där den berördes viktigaste personliga anknytning binder honom till en medlemsstat.

73. Jag anser för min del att svaret på denna fråga måste innehålla en definition av begreppet normal bostad i den mening som avses i förordning nr 1186/2009 som äger giltighet inte endast med avseende på artikel 3 utan på alla bestämmelser i förordningen i vilka det nämnda begreppet används som kriterium. [62]

74. I övrigt är min bedömning att en tillräckligt lång vistelsetid måste krävas för att det ska kunna anses att en fysisk person har inrättat sin normala bostad i ett tredjeland [63] och att ett kriterium avseende proportion (eller ratio) måste uppställas såsom kommissionen har föreslagit. Jag anser att det är nödvändigt att den berörde åtminstone mestadels har bott i detta land, när han inte uteslutande har bott där under den relevanta perioden. Detta matematiska och objektiva tidskriterium har den fördelen att det inte kräver att olika faktiska omständigheter vägs mot varandra, vilka ibland beror på subjektiva överväganden som det dels kan vara svårt eller till och med i praktiken irrelevant att detaljerat göra en förteckning över, såsom den nederländska regeringen har föreslagit, dels kan vara komplicerat för den nationella domstolen att väga mot varandra i varje enskilt fall.

75. Däremot tror jag inte att man ska ta ett år som enda referensperiod, i och med att kalenderåret är en utgångspunkt som enligt min mening förvisso är av intresse när det rör sig om skatter, med hänsyn till den sedvanliga utgångspunkt som är räkenskaps- eller beskattningsåret, men är mindre direkt anpassad för området för tullavgifter och särskilt inte för fastställandet av om en person kan komma i

61 — Det ovannämnda förslaget KOM(79) 104 slutlig.

62 — Se punkt 28 i detta förslag till avgörande.

63 — I den ovannämnda rekommendationen av Rådet för samarbetet på tullområdet krävdes likaledes för medgivande av tullbefrielse för lös egendom som importeras i samband med byte av hemvist: ”i det fall då en person återvänder till importlandet *bör utlandsvistelsens varaktighet förefalla tillräcklig*” (min kursivering).

åtnjutande av tullbefrielse. Enligt min åsikt skulle det vara ologiskt att låta det land där en persons normala bostad är belägen, i den mening som avses i förordning nr 1186/2009, variera från år till år eller till och med låta det bero på ett årsgenomsnitt. Det som jag anser vara avgörande härvidlag är den sammanlagda period under vilken personen har vistats i ett tredjeland innan han börjar införa sin personliga egendom i unionens tullområde. Det konkreta resultatet skulle emellertid kunna bli ett helt annat, beroende på om det resonemang som gör det möjligt att fastställa platsen för hans normala bostad grundas på en årlig bedömning eller beaktar hela den relevanta perioden.[64]

76. Dessutom anser jag varken att det är lämpligt eller ens nödvändigt att ge en huvudsaklig definition och föreslå en annan lösning i andra hand, i den situation där det är svårt att fastställa i vilket land den berörde har bott under större delen av den berörda perioden.

77. Möjligheten att utan något som helst stöd i förordning nr 1186/2009 införa ett alternativt kriterium avseende den omständigheten att den berörde har sin främsta personliga anknytning till en medlemsstat skulle emellertid medföra nackdelen att kunna leda till ett resultat som är motsatt det resultat som det av mig förespråkade tidskriteriet leder till. Detta skulle vara fallet i det aktuella målet.[65] Dessutom skulle det kriteriet beröva den tullbefrielse som föreskrivs i artikel 3 och följande artiklar i förordningen en stor del av dess ändamålsenliga verkan eftersom de unionsmedborgare som stadigvarande visats i ett tredjeland för sitt arbete och har lämnat sina närmaste som är etablerade i den medlemsstat varifrån de härstammar inte särskilt ofta skulle kunna komma i åtnjutande av denna förmånliga bestämmelse.

78. För övrigt förefaller det omotiverat att föreskriva ett andrahandskriterium med hänsyn till de vanliga reglerna om sambandet mellan varje princip och dess undantag och bevisbördereglerna. Det är nämligen tydligt att det ankommer på den person som gör anspråk på att åtnjuta det undantag från taxering som består i tullbefrielse[66] att lägga fram bevis för alla de faktiska omständigheter som personen har åberopat.[67] Vidare ankommer det på den nationella domstolen att genomföra de kriterier som domstolen kommer att fastställa med avseende på de faktiska omständigheter i målet som den har att avgöra och att eventuellt avslå ansökan om tullbefrielse för det fall tvivel kvarstår angående den omständigheten att denna persons normala bostad faktiskt är belägen i ett tredjeland. Att låta den berörde ha bevisbördan för att han har rätt till befrielse gör det möjligt att begränsa möjligheterna till missbruk av denna tullförmån.

79. Jag uppmärksammar härvidlag, såsom kommissionen har framhållit, att den eventuella risk för missbruk av tullbefrielsen i artikel 3 i förordning nr 1186/2009 som skulle kunna bli följden av en alltför extensiv uppfattning av begreppet normal bostad, i princip begränsas av den rad kumulativa villkor som anges i artiklarna 4-11 i den nämnda förordningen. Eftersom dessa utgör en tillräcklig inramning av möjligheten att åtnjuta tullbefrielse, finns det enligt min uppfattning inte någon anledning att lägga till sådana krav som den nederländska regeringen har föreslagit.

64 — Om exempelvis en person under en period av fem år har vistats mer i ett tredjeland under de fyra första och mer i en medlemsstat under det sista året, skulle detta kunna leda till att, om bedömningen gjordes årligen, hans normala bostad ansågs vara belägen inom unionen på grund av det sista året, så att tullbefrielsen skulle förvägras den berörde trots att han levt utanför unionen under större delen av denna period.

65 — I X:s fall är det utrett att den omtvistade perioden sträcker sig från den 1 mars 2008 till den 1 augusti 2011 och att han endast har tillbringat 281 dagar, eller mycket mindre än ett år, utanför Qatar av dessa tre och ett halvt år. Det är således i det tredjelandet som han mestadels har vistats och som hans normala bostad enligt min mening är belägen. Om däremot den plats till vilken den berörde har starkast personliga anknytning valdes, skulle detta få till följd att Nederländerna angavs som platsen för hans normala bostad.

66 — Se punkt 41 och följande punkter i detta förslag till avgörande.

67 — I artikel 126 i förordning nr 1186/2009 anges uttryckligen att ”[o]m denna förordning föreskriver att beviljandet av befrielse förutsätter att vissa villkor uppfylls ska den person det gäller för de behöriga myndigheterna framlägga tillfredsställande bevis för att dessa villkor har uppfyllts”.

80. Slutligen vill jag framhålla att eftersom lagstiftaren avsiktligt valde en enkel lösning genom att inte exakt definiera begreppet normal bostad i den mening som avses i förordning nr 918/83 och sedan i förordning nr 1186/2009, förefaller det väsentligt att, i samband med den tolkning som begärts i förevarande mål, inte välja en definition av detta begrepp som är överdrivet komplicerad.

81. Följaktligen förespråkar jag att den andra frågan besvaras så, att när en fysisk persons normala bostad ska bestämmas i den mening som avses i förordning nr 1186/2009, ankommer det på den nationella domstol som har att avgöra målet att beakta alla faktiska omständigheter som gör det möjligt att fastställa på vilken plats denna person faktiskt har varit bosatt under större delen av den relevanta perioden, det vill säga den period under vilken den berörde delvis vistades i ett eller flera tredjeländer.

V – **Förslag till avgörande**

82. Av ovan anförda skäl föreslår jag att domstolen ska besvara tolkningsfrågorna från Hoge Raad der Nederlanden (Högsta domstolen i Nederländerna) enligt följande:

1) Bestämmelserna i rådets förordning (EG) nr 1186/2009 av den 16 november 2009 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse ska tolka så att det är uteslutet att en fysisk person samtidigt har sin normala bostad såväl i en medlemsstat som i ett tredje land, särskilt vid tillämpningen av den befrielse från importtullar som föreskrivs i artikel 3 i den nämnda förordningen.

2) I samband härmed ska en fysisk persons normala bostad bestämmas med beaktande av alla faktiska omständigheter som gör det möjligt att fastställa den plats där denna person faktiskt har varit bosatt under större delen av den relevanta perioden.